

فصل چهارم

حسابداری وجوه نقد

وجه نقد سیال‌ترین دارایی و وسیله مبادلات است که از آن برای خرید کالاها و خدمات و تسویه تعهدات استفاده می‌شود، از این رو در حسابداری مبنای اندازه‌گیری و گزارشگری سایر اقلام ترازنامه قرار گرفته است. وجه نقد را می‌توان نقطه آغاز و پایان چرخه عملیاتی تصور نمود، بدین معنا که هر چرخه از عملیات واحد تجاری با پرداخت (یا تعهد پرداخت) وجه نقد شروع می‌شود و با دریافت (یا اخذ تعهد پرداخت) وجه نقد پایان می‌یابد.

وجه نقد عبارت است از موجودی نقد و سپرده‌های دیداری نزد بانک‌ها و مؤسسات مالی اعم از ریالی و ارزی به کسر اضافه برداشت‌های بانکی که بدون اطلاع قبلی مورد مطالبه قرار می‌گیرد. بدین ترتیب وجه نقد انواع سکه و اسکناس، موجودی حساب جاری نزد بانک‌ها، سپرده‌های دیداری (سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت بدون سررسید)، موجودی سپرده‌های قرض الحسنه پس‌انداز، موجودی تنخواه‌گردان‌ها و هر نوع وسیله معامله که از طرف بانک به عنوان وجه نقد پذیرفته شود را دربر می‌گیرد.

موارد زیر به عنوان وجه نقد محسوب نمی‌شوند:

۱. اقلام معادل وجه نقد - معادل وجه نقد عبارت است از سرمایه‌گذاری کوتاه مدت سریع‌التبدیل به وجه نقد که احتمال خطر کاهش در ارزش آن ناچیز بوده و به آسانی و بدون اطلاع قبلی قابل تبدیل به مبلغ معینی وجه نقد باشد و موعد آن در زمان تحصیل تا سررسید حداکثر سه ماه باشد. این‌گونه اقلام به عنوان سرمایه‌گذاری کوتاه مدت طبقه‌بندی می‌شوند.

۲. چک‌های وعده‌دار و رسید پرداخت‌های موقت (مانند رسید مساعده کارکنان) - این‌گونه اقلام جزء حساب‌های دریافتی به شمار می‌آیند.

۳. موجودی تعبرهای پستی - این‌گونه اقلام به عنوان پیش‌پرداخت هزینه طبقه‌بندی می‌شوند.

۴. سپرده‌هایی که استفاده از آن‌ها برای مصارف خاصی محدود شده است، مانند سپرده بازخرید خدمت کارکنان و سپرده بازخرید اوراق قرضه. این سپرده‌ها تحت سرفصل سرمایه‌گذاری‌ها یا سایر دارایی‌ها طبقه‌بندی می‌شوند.

شهرگونه وجوه نقدی که استفاده از آن محدود شده باشد، مانند وجوه مسدود شده بانکی به دستور مقامات قضایی. این‌گونه وجوه تحت سرفصل سایر دارایی‌ها طبقه‌بندی می‌شوند. البته در صورتی که محدودیت ظرف یک سال از تاریخ ترازنامه برطرف شود، این‌گونه اقلام را می‌توان به عنوان دارایی جاری طبقه‌بندی کرد.

- ۶- مانده‌های جبرانی که هنگام دریافت تسهیلات از بانک، تا پرداخت کامل اقساط سپرده می‌گردد، این‌گونه وجوه تحت سرفصل سرمایه‌گذاری‌ها یا سایر دارایی‌ها طبقه‌بندی می‌شوند. شایان توجه است در صورتی که سررسید وام کمتر از یک سال باشد، این گونه اقلام به عنوان دارایی جاری طبقه‌بندی می‌شوند.
- به‌طور خلاصه، معیار کلی برای تشخیص وجوه نقد این است که:
- ۱- وسیله معامله باشد.
 - ۲- بدون صرف وقت و به آسانی برای پرداخت تعهدات جاری در دسترس باشد.
 - ۳- مدیریت واحد تجاری در استفاده از آن برای ایفای تعهدات با هیچ‌گونه محدودیتی مواجه نباشد.

حسابداری انواع وجوه نقد

حسابداری عملیات نقدی واحدهای تجاری شامل حساب‌های "صندوق"، "تنخواه‌گردان" و "بانک" می‌باشد که جزئیات آن در زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

صندوق

در واحدهای تجاری که برخی از عملیات دریافت و پرداخت آن‌ها به صورت نقد می‌باشد، حسابی تحت عنوان "صندوق" در دفاتر افتتاح و عملیات دریافت و پرداخت از طریق حساب مزبور صورت می‌گیرد. بدین منظور وجوهی که برای مصارف صندوق از بانک گرفته می‌شود به بدهکار حساب صندوق و پرداخت‌هایی که از صندوق صورت می‌گیرد به بستانکار حساب مزبور منظور می‌شود.

در پایان هر روز موجودی صندوق شمارش شده و با مانده حساب صندوق در دفاتر مطابقت داده می‌شود. چنانچه موجودی صندوق کسری یا اضافی داشته و مبلغ آن با اهمیت باشد، مراتب بایستی مورد بررسی قرار گرفته و دلایل آن روشن شود، اما در صورتی که مبلغ کسری یا اضافی کم اهمیت باشد، مابه‌التفاوت به حسابی تحت عنوان "کسر و فزونی صندوق" منظور می‌شود. مانده حساب کسر و فزونی صندوق در پایان دوره مالی به عنوان سایر درآمدها و هزینه‌های غیرعملیاتی در صورت سود و زیان گزارش می‌شود.^۱

مثال ۱-۳- در تاریخ ۱۳۸۱/۲/۱۵ وجه نقد نزد صندوق شمارش گردید که بالغ بر ۱۴۶,۰۰۰ ریال بوده، در حالی که مانده حساب صندوق در دفاتر مبلغ ۱۴۷,۰۰۰ ریال است.

مطلوبست: انجام ثبت لازم در دفتر روزنامه

حل:

۱۳۸۱/۲/۱۵	کسر و فزونی صندوق	۱,۰۰۰
	صندوق	۱,۰۰۰

۱- در برخی از واحدهای تجاری، ماهانه مبلغی به عنوان فوق‌العاده کسر صندوق به صندوقدار پرداخت می‌شود. در این حالت صندوقدار مسئول جبران کسری صندوق بوده و بابت کسری و اضافی صندوق ثبتی در دفاتر صورت نمی‌گیرد.

تفخرفه گردان

برای ایجاد کنترل‌های داخلی مطلوب‌تر، واحدهای تجاری همواره سعی می‌کنند وجوه نقد خود را نزد بانک‌ها نگهداری کنند و پرداخت‌های خود را از طریق چک انجام دهند، اما استفاده از چک برای پرداخت هزینه‌های جزئی و مستمر مانند هزینه‌های ایاب و ذهاب، هزینه‌های پستی، ملزومات دفتری و نظایر آن که به دفعات در طی دوره صورت می‌گیرد، منطقی نیست. از این رو برای انجام چنین پرداخت‌هایی معمولاً وجوهی به عنوان تفخرفه در اختیار فرد یا افرادی قرار می‌گیرد تا از محل آن هزینه‌های مزبور را پرداخت نمایند. به این وجوه اصطلاحاً تفخرفه گردان می‌گویند. مبلغی که در اختیار تفخرفه‌دار قرار می‌گیرد معمولاً تابعی از هزینه‌هایی است که طی یک دوره مورد انتظار، مثلاً یک ماهه، توسط وی پرداخت می‌شود. هنگامی که مبلغی به عنوان تفخرفه در اختیار تفخرفه‌دار قرار می‌گیرد، لازم است حسابی تحت عنوان "تفخرفه گردان" در بایر افتتاح و مبلغ تفخرفه گردان در بدهکار این حساب ثبت شود.

پس از انجام هزینه‌ها توسط تفخرفه‌دار و ارائه اسناد هزینه به دائره حسابداری و تأیید آنها، ثبت زیر در دفاتر صورت می‌گیرد:

هزینه‌ها *

* تفخرفه گردان

به طور معمولی، بابت تعدیل تفخرفه چکی معادل صبح کل اسناد هزینه تأیید شده از محل حساب بانکی واحد تجاری صادر می‌شود که ثبت زیر در دفاتر صورت می‌گیرد:

* تفخرفه گردان

* بانک

ماده حساب تفخرفه گردان باید در پایان سال مالی یا هنگام بررسی تفخرفه‌دار تسویه شود. بدون ترتیب تفخرفه‌دار علاوه بر اسناد هزینه، ماده تفخرفه گردان را به حساب بانک یا صندوق واحد تجاری واریز نموده و قبض واریزی را همراه با اسناد هزینه به دائره حسابداری تحویل می‌دهد تا به منظور ارائه صحیح ماده‌های پایان سال در دوره مربوط ثبت شود.

مثال: آگه شرکت منیر، در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۱ به منظور پرداخت‌های جزئی مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ ریال در اختیار آقای الف " عنوان تفخرفه گردان قرار داد. عملیات تفخرفه گردان در یک ماهه پایان سال به شرح زیر است:

۱۳۸۱/۱۲/۱۵ آقای الف اسناد هزینه زیر را به دائره حسابداری ارائه نمود که پس از بررسی، مورد تأیید قرار گرفت:

ریال

۲۰۰,۰۰۰

هزینه ملزومات اداری

۱۳۵,۰۰۰

هزینه تعمیر ساختمان

۵۰,۰۰۰

سایر هزینه‌ها

۲۸۵,۰۰۰

۱۳۸۱/۱۲/۱۵ چکی معادل هزینه‌های فوق صادر و به آقای الف تسلیم گردید.

۱۳۸۱/۱۲/۲۸ آقای الف اسناد هزینه زیر را به دایره حسابداری ارائه نمود که پس از بررسی، مورد تأیید قرار گرفت:

ریال	
هزینه سوخت	۳۰۰,۰۰۰
هزینه پست	۶۵,۰۰۰
سایر هزینه‌ها	۸۰,۰۰۰
	<u>۴۴۵,۰۰۰</u>

همچنین در این تاریخ آقای الف مانده تنخواه گردان را به حساب بانکی شرکت واریز نموده و قبض واریزی را همراه با اسناد هزینه به دایره حسابداری تحویل داد.

مطلوبست: انجام ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه شرکت منبژه
حل:

۱۳۸۱/۱۲/۱	تنخواه گردان	۵۰۰,۰۰۰
	بانک	۵۰۰,۰۰۰
۱۳۸۱/۱۲/۱۵	هزینه‌ها	۴۸۵,۰۰۰
	تنخواه گردان	۴۸۵,۰۰۰
۱۳۸۱/۱۲/۱۶	تنخواه گردان	۴۸۵,۰۰۰
	بانک	۴۸۵,۰۰۰
۱۳۸۱/۱۲/۲۸	هزینه‌ها	۴۴۵,۰۰۰
	بانک	۵۵,۰۰۰
	تنخواه گردان	۵۰۰,۰۰۰

حساب بانک^۱

واحدهای تجاری به دلایل متعدد ترجیح می‌دهند که موجودی نقد خود را نزد بانک‌ها نگهداری نمایند و دریافت‌ها و پرداخت‌های عمده خود را از طریق سیستم بانکی انجام دهند. برای این منظور یک یا چند حساب در یک یا چند بانک مختلف افتتاح کرده و دریافت‌های نقدی خود از بابت فروش نقدی، دریافت از بدهکاران و ... را روزانه به حساب بانک واریز نموده و پرداخت‌های خود را (به استثنای پرداخت‌های جزئی که از طریق تنخواه گردان صورت می‌گیرد) یا صدور چک از حساب جاری خود در بانک می‌پردازند. دارندگان حساب جاری در بانک علاوه بر کنترل وجوه خود از مزایایی به شرح زیر برخوردار می‌باشند:

- ۱- محافظت فیزیکی موجودی نقد توسط بانک
- ۲- به حداقل رساندن خطر سوء استفاده و سرقت موجودی نقد
- ۳- سهولت در انتقال موجودی نقد به دیگران از طریق صدور چک

۱- در اصطلاح حسابداری، حساب بانک فقط به حساب‌های جاری اطلاق می‌شود.

۹. پرداخت بدهی مشتریان به طور مستقیم از طریق حواله به حساب جاری واحد تجاری
در هر مورد شدن از مزایای خدمات بانکی با حداقل هزینه و صرفه جویی در وقت

هنگامی که واحدهای تجاری برای عملیات دریافت و پرداخت خود از حساب جاری استفاده می کنند بانک ها معمولاً به
طور ماهانه یا در هر موقعی که واحد تجاری تقاضا کند، گزارشی حاوی کلیه عملیات مربوط به حساب جاری را تهیه و برای
واحد تجاری ارسال می دارند. به این گزارش اصطلاحاً "صورت حساب بانکی" اطلاق می شود.^۱

پس از دریافت صورت حساب بانکی، مانده حساب بانکی طبق دفاتر با مانده صورت حساب بانکی مطابقت داده می شود.
چنانچه بانک و واحد تجاری، هیچ اشتباهی مرتکب نشده باشند و همه وجوه واریزی و برداشتی به حساب بانکی منظور شده
و نام چک های صادره طی دوره به بانک ارائه شده باشد مانده حساب بانکی طبق دفاتر با مانده صورت حساب بانکی
مطابقت خواهد کرد، اما در عمل به ندرت امکان دارد چنین وضعی به وجود آید. عللی که موجب می شود مانده حساب بانکی
طبق دفاتر و صورت حساب بانکی مغایرت پیدا کند به سه دسته تقسیم می شود:

۱. اقلامی که در دفاتر واحد تجاری ثبت شده ولی در صورت حساب بانکی منظور نشده است، شامل:

الف. وجوه بین راهی - وجوهی است که در آخرین روزهای ماه به حساب جاری واحد تجاری واریز شده و در دفاتر ثبت
گردیده است ولی بانک آن ها را در ابتدای ماه بعد ثبت خواهد کرد. مانند وجوه واریز شده به حساب جاری واحد
تجاری توسط یکی از بدهکاران در پایان ماه از طریق یکی از شعب دیگر بانک، که در همان روز در دفاتر واحد
تجاری ثبت شده ولی ممکن است بانک این واریزی را با چند روز تأخیر به حساب منظور نماید.

ب. چک های معوق - چک هایی هستند که توسط واحد تجاری صادر و در دفاتر ثبت شده است، اما تا تاریخ ارسال
صورت حساب به واحد تجاری، توسط ذینفع جهت وصول به بانک ارائه نشده است.

۲. اقلامی که در صورت حساب بانکی منظور شده ولی در دفاتر واحد تجاری ثبت نشده است، شامل:

الف. وصولی های بانک - وجوهی است که به حساب جاری واحد تجاری واریز شده ولی اعلامیه بانکی آن هنوز به واحد
تجاری نرسیده و به همین دلیل در دفاتر ثبت نشده است. مانند وصولی از بدهکاران و وصول وجه اسناد در جریان
وصول.

ب. برداشت های بانک - وجوهی است که بانک از حساب جاری واحد تجاری برداشت نموده ولی به دلیل نرسیدن
اعلامیه بانکی در دفاتر ثبت نشده است. مانند اقساط تسهیلات مالی دریافتی، کارمزد گشایش اعتبار اسنادی و
هزینه صدور دسته چک.

۳. اشتباهات در ثبت اقلام در دفاتر طرفین - هرگاه واحد تجاری یا بانک بنا به دلایل مختلف در ثبت حساب بانکی مرتکب
اشتباه شوند، این امر موجب مغایرت بین مانده حساب بانکی طبق دفاتر و صورت حساب بانکی خواهد شد. مانند اشتباه
بانک در واریز نمودن وجوه اشخاص دیگر به حساب جاری واحد تجاری و بیشتر یا کمتر ثبت کردن مبلغ چک صادره در
دفاتر توسط واحد تجاری.

۴. صورت حساب بانکی حاوی مانده حساب واحد تجاری در ابتدای دوره و همچنین کلیه وجوه واریزی به حساب و وجوه برداشت شده از آن در طی دوره
می باشد لازم به ذکر است که وضعیت ثبت حساب ها در صورت حساب بانکی عکس وضعیت ثبت حساب ها در دفاتر واحد تجاری می باشد، یعنی کلیه
وجوه واریز شده به حساب در ستون بستانکار و کلیه پرداخت ها و برداشت ها در ستون بدهکار صورت حساب منظور می شود.

صورت مغایرت بانکی

پس از تعیین اقلام مغایرت، موارد اختلاف و نتایج حاصله در گزارش تحت عنوان "صورت مغایرت بانکی" نشان داده می شود. صورت مغایرت بانکی معمولاً برای مقاصد زیر تهیه می شود:

- ۱- به دست آوردن مانده صحیح حساب بانک برای انعکاس در ترازنامه
- ۲- کشف اشتباهات رخ داده توسط بانک و واحد تجاری در ثبت رویدادهای نقدی
- ۳- فراهم آوردن اطلاعات لازم برای به روز درآوردن دفاتر

صورت مغایرت بانکی باید دارای عنوانی شامل سه سطر به شرح زیر می باشد:

سطر اول - نام واحد تجاری دارنده حساب

سطر دوم - عنوان گزارش، یعنی "صورت مغایرت بانکی حساب جاری شماره بانک"

سطر سوم - تاریخ، که معمولاً به تاریخ یک روز معین است.

فرایند تهیه صورت مغایرت بانکی

برای تهیه صورت مغایرت بانکی اقدامات زیر صورت می گیرد:

- ۱- اقلام مندرج در ستون بدهکار حساب بانک در دفاتر واحد تجاری با اقلام مندرج در ستون بستانکار صورت حساب بانک و اقلام مندرج در ستون بستانکار حساب بانک در دفاتر واحد تجاری با اقلام مندرج در ستون بدهکار صورت حساب بانک مطابقت داده می شود. اقلامی که هم در صورت حساب بانک و هم در دفاتر واحد تجاری ثبت شده باشند با علامت تیک (✓) مشخص می شوند و دور اقلامی که مورد اختلاف می باشند خط کشیده می شود. به این اقلام، "اقلام باز" می گویند.

۲- ماهیت اقلام باز به شرح زیر تعیین می شود:

- الف - اقلام باز بدهکار دفتر، وجوه بین راهی می باشد که به مانده صورت حساب بانک اضافه می شود.
- ب - اقلام باز بستانکار دفتر، چک های معوق می باشد که از مانده صورت حساب بانک کسر می شود.
- ج - اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک، وصولی های بانک می باشد که به مانده طبق دفاتر واحد تجاری اضافه می شود.
- د - اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک، برداشت های بانک می باشد که از مانده طبق دفاتر واحد تجاری کسر می شود.
- ه - هرگونه اشتباه در دفاتر واحد تجاری و یا صورت حساب بانک، برحسب مورد، به مانده طبق دفاتر واحد تجاری یا صورت حساب بانک اضافه و یا از آن کسر می شود.
- ۳- صورت مغایرت بانکی تهیه می شود. لازم به ذکر است در مواردی که در دوره قبل چک معوق وجود داشته و در دوره جاری در صورت حساب بانک منعکس نشده باشد (از حساب جاری برداشت نشده باشد)، باید مجدداً در صورت مغایرت بانکی دوره جاری منعکس گردد.
- ۴- ثبت های اصلاحی در دفاتر واحد تجاری صورت می گیرد.

شکل صورت مغایرت بانکی

صورت مغایرت بانکی معمولاً به شکل T و به صورت زیر نشان داده می شود:

شرکت نمونه

صورت مغایرت بانکی

در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۲۹

ریال	ریال	ریال	ریال
x	مانده طبق صورت حساب بانک	x	مانده حساب بانک طبق دفاتر
	اضافه می شود:		اضافه می شود:
	وجوه بین راهی	x	وصولی های بانک
	اشتباه بانک	x	اشتباه واحد تجاری
x		x	
	کسر می شود:		کسر می شود:
	چک های معوق	(x)	برداشت های بانک
	اشتباه بانک	(x)	اشتباه واحد تجاری
(x)		(x)	
x	مانده صحیح بانک	x	مانده صحیح بانک

شکل دیگر برای تهیه صورت مغایرت بانکی، شکلی است که با مانده طبق صورت حساب بانک آغاز و اقلام مغایرت، بر حسب مورد، به آن اضافه یا از آن کسر می شود و نهایتاً مانده طبق دفاتر واحد تجاری حاصل می شود. این شکل مانده صحیح بانک در پایان دوره را مشخص نمی نماید.

مثال ۳-۴. صورت حساب بانکی حساب جاری شماره ۲۲۲ شرکت مزده و گردش حساب بانک در دفاتر شرکت در اردیبهشت ماه ۱۳۸۱ به شرح زیر است:

صورت حساب بانک		حساب بانک در دفاتر شرکت	
بستانکار	بدهکار	بستانکار	بدهکار
۴۸۰,۰۰۰	مانده در ۱۳۸۱/۲/۱	۴۸۰,۰۰۰	مانده در ۱۳۸۱/۲/۱
۶۵,۰۰۰	واریزی	۶۵,۰۰۰	واریز وجه نقد
۷۲,۰۰۰	چک شماره ۱۰۱	۷۲,۰۰۰	چک شماره ۱۰۱
۷۵,۰۰۰	چک شماره ۱۰۲	۵۷,۰۰۰	چک شماره ۱۰۲
۷۶,۰۰۰	چک شماره ۱۰۳	۷۶,۰۰۰	چک شماره ۱۰۳
۱۰,۰۰۰	کارمزد	۵۵,۰۰۰	حواله ارسالی آقای الف
۴۱,۰۰۰	چک شماره ۱۰۴	۱۴,۰۰۰	چک شماره ۱۰۴
۳۰,۰۰۰	وصولی (وجه سفته)	۴۰,۰۰۰	چک شماره ۱۰۵
۳۰۱,۰۰۰	مانده در ۱۳۸۱/۲/۳۱	۳۴۱,۰۰۰	مانده در ۱۳۸۱/۲/۳۱

پس از بررسی های لازم مشخص شد که:

۱- چک شماره ۱۰۲ که بابت خرید اثاثه اداری صادر گردیده، مبلغ صحیح آن ۷۵,۰۰۰ ریال است.

۲- چک شماره ۱۰۴ که بابت خرید ملزومات صادر گردیده، مبلغ صحیح آن ۱۴,۰۰۰ ریال است.

مطلوبست: تهیه صورت مغایرت بانکی در تاریخ ۱۳۸۱/۲/۳۱

حل: ابتدا اقلام متقابل با علامت تیک (✓) مشخص شده و اقلام باز به شرح زیر تعیین می شود:

حساب بانکی در دفاتر شرکت		صورتحساب بانکی	
بدهکار	بستانکار	بدهکار	بستانکار
مانده در ۱۳۸۱/۲/۱	۴۸۰,۰۰۰✓	مانده در ۱۳۸۱/۲/۱	۴۸۰,۰۰۰✓
واریز وجه نقد	۶۵,۰۰۰✓	واریزی	۶۵,۰۰۰✓
چک شماره ۱۰۱	۷۲,۰۰۰✓	چک شماره ۱۰۱	۷۲,۰۰۰✓
چک شماره ۱۰۲	۵۷,۰۰۰	چک شماره ۱۰۲	۷۵,۰۰۰
چک شماره ۱۰۳	۷۶,۰۰۰✓	چک شماره ۱۰۳	۷۶,۰۰۰✓
حواله ارسالی آقای الف	۵۵,۰۰۰	کارمزد	۱۰,۰۰۰
چک شماره ۱۰۴	۱۴,۰۰۰	چک شماره ۱۰۴	۴۱,۰۰۰
چک شماره ۱۰۵	۴۰,۰۰۰	وصولی (وجه سفته)	۳۰,۰۰۰
مانده در ۱۳۸۱/۲/۳۱	۳۴۱,۰۰۰	مانده در ۱۳۸۱/۲/۳۱	۳۰۱,۰۰۰

سپس ماهیت اقلام باز به شرح زیر تعیین می گردد:

الف - اقلام باز دفتر:

۱- مبلغ ۵۵,۰۰۰ ریال حواله ارسالی آقای الف، وجوه بین راهی می باشد که باید به مانده طبق صورتحساب بانکی اضافه شود.

۲- مبلغ ۴۰,۰۰۰ ریال وجه چک شماره ۱۰۵ چک معوق می باشد که باید از مانده طبق صورتحساب بانکی کسر شود.

۳- چک شماره ۱۰۲ که مبلغ صحیح آن ۷۵,۰۰۰ ریال بوده، اشتباهاً در دفاتر شرکت مبلغ ۵۷,۰۰۰ ریال از حساب بانکی کسر شده که به منظور اصلاح مانده حساب بانکی می بایست تفاوت این دو رقم (یعنی ۱۸,۰۰۰ ریال) از حساب بانکی کسر گردد.

ب - اقلام باز صورتحساب بانکی:

۱- مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال وصول وجه سفته توسط بانکی می باید به مانده طبق دفاتر شرکت اضافه شود.

۲- مبلغ ۱۰,۰۰۰ ریال کارمزد بانکی برداشت شده توسط بانکی باید از مانده طبق دفاتر شرکت کسر شود.

۳- چک شماره ۱۰۴ که مبلغ صحیح آن ۱۴,۰۰۰ ریال بوده، اشتباهاً توسط بانکی مبلغ ۴۱,۰۰۰ ریال در صورتحساب عمل شده که به منظور اصلاح مانده طبق صورتحساب بانکی می بایست تفاوت این دو رقم (یعنی ۲۷,۰۰۰ ریال) به مانده طبق صورتحساب بانکی اضافه شود.

پس از مشخص شدن ماهیت اقلام باز، صورت مغایرت بانکی به شرح زیر تهیه می شود:

شرکت مزده
صورت مغایرت بانکی
در تاریخ ۱۳۸۱/۲/۳۱

ریال	ریال	ریال	ریال
مانده طبق صورت حساب بانک	۳۴۱,۰۰۰	مانده حساب بانک طبق دفاتر	۳۴۱,۰۰۰
اضافه می شود:		اضافه می شود:	
وجوه بین راهی	۵۵,۰۰۰	وصولی های بانک	۳۰,۰۰۰
اشتباه بانک	۲۷,۰۰۰		
	۸۲,۰۰۰		۳۰,۰۰۰
کسر می شود:		کسر می شود:	
چک های معوق	(۳۰,۰۰۰)	کارمزد بانکی	(۱۰,۰۰۰)
		اشتباه در ثبت چک	(۱۸,۰۰۰)
			(۲۸,۰۰۰)
مانده صحیح بانک	۳۴۳,۰۰۰	مانده صحیح بانک	۳۴۳,۰۰۰

اصلاح دفاتر پس از تهیه صورت مغایرت بانکی

پس از تهیه صورت مغایرت بانکی، لازم است برخی اصلاحات در دفاتر واحد تجاری به عمل آید تا مانده حساب بانک طبق دفاتر با مانده صحیح بانک مطابقت نماید. برای این منظور اسناد اصلاحی که از روی صورت مغایرت بانکی ثبت می گردد تنها اقلامی را شامل می شود که در قسمت تطبیق مانده طبق دفاتر با مانده صحیح گزارش شده اند، یعنی وصولی های بانک، برداشت های بانک و مغایرت هایی که در نتیجه اشتباهات واحد تجاری به وجود آمده اند. اما اقلامی که در قسمت تطبیق مانده صورت حساب بانک با مانده صحیح گزارش شده اند نیاز به صدور اسناد اصلاحی ندارند، زیرا این گونه اقلام برتر گذشت زمان یا مراجعه به بانک برای رفع اشتباهات به طور خودکار برطرف می شود.

مثال ۴-۲: با در نظر گرفتن اطلاعات مثال ۴-۳،

مطلوبست: انجام ثبت های لازم در دفتر روزنامه شرکت مزده
حل:

۳۰,۰۰۰	بانک ۱۳۸۱/۲/۳۱
۳۰,۰۰۰	اسناد دریافتی
۱۰,۰۰۰	هزینه کارمزد
۱۰,۰۰۰	بانک
۱۸,۰۰۰	اثاثه اداری
۱۸,۰۰۰	بانک

مسائل

۴-۱- شرکت حمید جهت انجام پرداخت‌های جزئی تنخواه گردانی ایجاد نمود. عملیات تنخواه گردان در اسفند ماه ۱۳۸۱ به شرح زیر است:

۱۳۸۱/۱۲/۱۰ با صدور چکی به مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال در وجه مسئول تنخواه گردان، حساب تنخواه گردان ایجاد گردید.
۱۳۸۱/۱۲/۱۵ متصدی تنخواه گردان اسناد هزینه به شرح زیر را به دایره حسابداری ارائه نمود:

ریال

هزینه ملزومات ۶۵,۰۰۰

هزینه آگهی ۴۰,۰۰۰

هزینه حمل ۳۶,۰۰۰

هزینه‌های متفرقه ۵۵,۰۰۰

۱۳۸۱/۱۲/۱۶ چکی معادل هزینه‌های فوق صادر و به متصدی تنخواه گردان تسلیم گردید.

۱۳۸۱/۱۲/۲۸ متصدی تنخواه گردان اسناد هزینه به شرح زیر را به دایره حسابداری ارائه نمود:

ریال

هزینه برق ۵۳,۰۰۰

هزینه تلفن ۷۶,۰۰۰

هزینه ایاب و ذهاب ۳۰,۰۰۰

هزینه‌های متفرقه ۳۶,۰۰۰

قرار شد در این تاریخ حساب تنخواه گردان بسته شود.

مطلوبست: انجام ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه شرکت حمید

۴-۲- اطلاعات زیر از تطبیق حساب بانکی طبق دفاتر شرکت حامد با صورت حساب بانکی به دست آمده است:

۱- واریز مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال به حساب بانکی شرکت در صورت حساب بانک منعکس نشده است.

۲- چک صادره بابت خرید ملزومات اداری به مبلغ ۱۵۷,۰۰۰ ریال اشتباهاً توسط بانک به مبلغ ۱۷۵,۰۰۰ ریال حساب برداشت شده است.

۳- اعلامیه وصول مبلغ ۲۲۰,۰۰۰ ریال سفته وصولی تا پایان دوره به شرکت نرسیده است.

۴- برداشت مبلغ ۲۵,۰۰۰ ریال هزینه خدمات بانکی در دفاتر شرکت ثبت نشده است.

۵- چک‌های صادره در وجه فروشندگان مواد اولیه جمعاً به مبلغ ۳۴۵,۰۰۰ ریال تا پایان دوره به بانک ارائه نشده است.
مطلوبست: تعیین نحوه انعکاس هر یک از مغایرات فوق در جدول زیر:

رديف	مانده طبق دفاتر شرکت		مانده طبق صورت حساب بانک	
	افزایش	کاهش	افزایش	کاهش

۱-

۲-

۳-

۴-

۵-

در تاریخ ۱۳۸۱/۴/۳۱ مبلغ ۱۵۹,۰۰۰ ریال و طبق صورت حساب بانکی مبلغ ۲۷۴,۰۰۰ ریال است. پس از مطابقت صورت حساب بانک با دفاتر شرکت مغایرات زیر مشخص شده است:

در بانک مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال از یکی از بدهکاران شرکت وصول نموده، ولی اعلامیه وصول آن تا پایان تیرماه به شرکت نرسیده است.

در تاریخ ۱۳۸۱/۴/۳۰ مبلغ ۲۵,۰۰۰ ریال توسط یکی از مشتریان از شهرستان کرج به حساب جاری شرکت حواله شده که در صورت حساب بانک منعکس نمی باشد.

در بانک مبلغ ۲۴,۰۰۰ ریال واریزی به حساب جاری شماره ۸۱۹ را اشتباهاً به حساب شرکت منظور نموده است.

و مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال سود بابت سرمایه گذاری در سهام شرکت محمد به حساب جاری شرکت واریز شده ولی اعلامیه بستانکار آن به شرکت نرسیده است.

در مبلغ ۲,۰۰۰ ریال بابت هزینه های بانکی از حساب جاری شرکت برداشت شده که در دفاتر شرکت منعکس نگردیده است.

و در قریه از چک های صادره شرکت جمعاً به مبلغ ۲۰,۰۰۰ ریال تا تاریخ ۳۱ تیرماه جهت وصول به بانک ارائه نشده است.

و چک صادره به مبلغ ۴۶,۰۰۰ ریال بابت خرید اثاثه اشتباهاً به مبلغ ۶۲,۰۰۰ ریال در دفاتر شرکت به ثبت رسیده است.

مطوبست: تهیه صورت مغایرت بانکی در تاریخ ۱۳۸۱/۴/۳۱ و انجام ثبت های لازم در دفتر روزنامه

تذکره: حساب بانکی حساب جاری شماره ۲۲۴ شرکت نصیر و اقلام این حساب در شهریور ماه ۱۳۸۱ به شرح زیر است:

حساب بانک در دفاتر شرکت		صورت حساب بانک	
بدهکار	بستانکار	بدهکار	بستانکار
مانده در ۱۳۸۱/۶/۱	۴۳۳,۰۰۰	مانده در ۱۳۸۱/۶/۱	۴۳۳,۰۰۰
واریز وجه نقد	۶۲,۰۰۰	واریز وجه نقد	۶۲,۰۰۰
چک شماره ۲۲۱	۸۷,۰۰۰	چک شماره ۲۲۱	۸۷,۰۰۰
چک شماره ۲۲۲	۶۸,۰۰۰	وصولی	۸۰,۰۰۰
چک شماره ۲۲۳	۳۶,۰۰۰	چک شماره ۲۲۲	۶۸,۰۰۰
وصولی	۸۰,۰۰۰	کارمزد	۵,۰۰۰
چک شماره ۲۲۴	۸۴,۰۰۰	چک شماره ۲۲۳	۶۲,۰۰۰
چک شماره ۲۲۵	۳۵,۰۰۰	وصولی (وجه سفته)	۵۳,۰۰۰
حواله ارسالی آقای الف	۱۳۰,۰۰۰	چک شماره ۲۲۴	۴۸,۰۰۰

پس از بررسی های لازم مشخص شد که:

۱- چک شماره ۲۲۳ که بابت خرید اثاثه صادر گردیده، مبلغ صحیح آن ۳۶,۰۰۰ ریال است.

۲- چک شماره ۲۲۴ که بابت خرید مواد اولیه صادر گردیده، مبلغ صحیح آن ۴۸,۰۰۰ ریال است.

مطوبست: تهیه صورت مغایرت بانکی در تاریخ ۱۳۸۱/۶/۳۱ و انجام ثبت های لازم در دفتر روزنامه

۴۵- صورت مغایرت بانکی حساب جاری شماره ۶۶۶ شرکت ناصر در پایان آذرماه ۱۳۸۱ حاکی از مغایرتی به مبلغ ۸۹,۰۰۰ ریال بود که مربوط به دو فقره چک معوق به شماره‌های ۱۳۱ و ۱۳۲ به ترتیب به مبلغ ۵۵,۰۰۰ ریال و ۳۴,۰۰۰ ریال است. عملیات حساب جاری مذکور در دی ماه به شرح زیر است:

حساب بانکی در دفاتر شرکت			صورت حساب بانک		
بدهکار	بستانکار		بدهکار	بستانکار	
مانده در ۱۳۸۱/۹/۳۰	۳۷۶,۰۰۰		مانده در ۱۳۸۱/۹/۳۰		۴۶۵,۰۰۰
واریز وجه نقد	۷۸,۰۰۰		چک شماره ۱۳۱	۵۵,۰۰۰	
چک شماره ۱۳۳	۸۹,۰۰۰		واریزی		۷۸,۰۰۰
چک شماره ۱۳۴	۵۳,۰۰۰		وصولی		۴۰,۰۰۰
چک وصولی آقای الف	۴۰,۰۰۰		چک شماره ۱۳۳	۶۸,۰۰۰	
چک شماره ۱۳۵	۷۴,۰۰۰		کارمزد	۳,۰۰۰	
حواله ارسالی آقای ب	۶۲,۰۰۰		چک شماره ۲۷۳	۲۵,۰۰۰	

پس از بررسی‌های لازم مشخص شد که:

۱- چک شماره ۱۳۳ که جهت خرید ملزومات صادر گردیده، مبلغ صحیح آن ۶۸,۰۰۰ ریال است.

۲- چک شماره ۲۷۳ اشتباهاً توسط بانک از حساب شرکت برداشت شده است.

مطلوبست: تهیه صورت مغایرت بانکی در تاریخ ۱۳۸۱/۱۰/۳۰ و انجام ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه

۴۶- شرکت متصور کلیه دریافت‌ها و پرداخت‌های خود را از طریق حساب‌های بانکی انجام می‌دهد. اطلاعات زیر در ارتباط با حساب جاری شماره ۸۸۸ این شرکت نزد بانک تجارت شعبه پیروزی در دست می‌باشد:

صورت مغایرت بانکی

در تاریخ ۱۳۸۱/۷/۳۰

مانده طبق دفاتر شرکت	۲۵۲,۰۰۰	مانده طبق صورت حساب بانک	۵۳۳,۰۰۰
		وجوه بین راهی	۲۳,۰۰۰
		چک‌های معوق	(۱۲۴,۰۰۰)
	<u>۲۵۲,۰۰۰</u>		<u>۲۵۲,۰۰۰</u>

نتیجه عملیات آبان ماه:

طبق صورت حساب بانک	طبق دفاتر شرکت	
ریال	ریال	
۲۵۰,۰۰۰	۲۳۵,۰۰۰	مانده در تاریخ ۱۳۸۱/۸/۳۰
۶۷۲,۰۰۰	۶۵۳,۰۰۰	وجوه واریزی توسط شرکت
۹۲۲,۰۰۰	۸۷۰,۰۰۰	چک‌های صادره توسط شرکت
۷۰,۰۰۰		اعلامیه وصولی (غیر از وجوه واریزی)
۳,۰۰۰		هزینه‌های بانکی

مطلوبست: تهیه صورت مغایرت بانکی در تاریخ ۱۳۸۱/۸/۳۰ و انجام ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه